

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

Лавриш Ірина Михайлівна

УДК 373.5.036:792.5

**Методика формування естетичних орієнтацій підлітків
засобами дитячого музичного театру – студії**

13.00.02- теорія та методика навчання музики

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

КИЇВ – 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
ОЛЕКСЮК Ольга Миколаївна,
Національний університет культури та мистецтв,
Кафедра соціології та психології, професор.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
РОСТОВСЬКИЙ Олександр Якович,
Ніжинський державний педагогічний університет
імені Миколи Гоголя, професор;

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
ОТИЧ Олена Миколаївна,
Інститут педагогічної освіти
і освіти дорослих АПН України,
завідувач відділу педагогічної естетики та етики.

Захист відбудеться 12 березня 2008 р. о 14.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.08 в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова за адресою: 01601 м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова за адресою: 01601 м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 11 лютого 2008р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.В.Козир

Загальна характеристика роботи

Актуальність теми. Оновлення мети і змісту позашкільної освіти в Україні спрямовано на збагачення та розвиток духовних і культурних цінностей учнівської молоді відповідно до Державної Національної програми „Освіта” (Україна ХХІ століття), Концепції безперервної освіти національного художнього виховання, Закону України „Про позашкільну освіту”. Найважливішим у цьому процесі є те, що синтез форм і видів мистецької освіти та особистісних потреб підлітків стає показником змістової дозвіллевої діяльності, зокрема музично-театральної. Нове осмислення феномена естетичних орієнтацій у сфері театральної педагогіки має мобільно і плідно інтегруватись у культурно-дозвіллевий простір.

Проблема формування естетичних орієнтацій підлітків пов'язана з використанням таких інноваційних технологій, які спроможні подолати наступні суперечності: між потребою підвищення емоційно-інтелектуального рівня підлітків і втратою етико-естетичних вимірів у сучасному суспільстві; між важливістю удосконалення форм й методів організації і проведення вільного часу підлітків і в той же час наявним скороченням дозвіллевих та позашкільних закладів; між потенційними виховними можливостями дитячого музичного театру-студії і недостатньою розробленістю засобів їхнього цілеспрямованого використання у позашкільній освіті; між необхідністю формування естетичних орієнтацій підлітків як ключового напрямку розвитку особистості й відсутністю науково-обґрунтованих засобів розв'язання цієї проблеми у театральної педагогіці. Подолання цих суперечностей потребує конструктивних рішень щодо ефективної системи естетичного навчання і виховання, визначення взаємовідношення особистості, культури і Всесвіту, проектування духовно-культурного простору на теренах мистецької освіти. Стрімка урбанізація, що спостерігається останнім часом, призвела до руйнації естетичних резервів підлітків. Саме тому театральне мистецтво має позитивно впливати на духовне життя підлітків, бути потужним та ефективним інструментарієм формування естетичних орієнтацій.

Актуальність зазначеної проблеми стало гострішою тоді, коли в суспільстві настали суттєві зміни, руйнувалися духовні сили і талановиті особистості намагалися самореалізовуватися й самовідтворюватися в галузі мистецької освіти. Пильну увагу до цього питання приділяли ще філософи минулого (Аристотель, Платон, Г.Гегель), сучасності (Л.Аза, Д.Говорун, В.Горський, М.Лукашевич, В.Шинкарук та ін.). Педагогічні дослідження естетичних орієнтацій вказують на прийнятні для особистості усвідомлення та розуміння цінностей (І.Бех, І.Зязюн, О.Савченко, О.Сухомлинська та ін.). Дослідженнями з психології виявлено, що в естетичній творчості задіяно психологічні механізми, внаслідок дії яких формується глибинний інтелект, гнучкість, відкритість, вразливість, почуття гармонії і цілісність (М.Боришевський, С.Братченко, Г.Костюк, М.Забродський, В.Панок, С.Степанов, Б.Теплов та ін.). Збереженню різноманітних форм культурно-дозвіллевої діяльності, завдяки введенню до шкільних програм предметів, що вивчають принципи культурного діалогу, присвячено наукові дослідження, авторами яких є Л.Масол, Н.Миропольська, О.Отич, Г. Падалка, Л.Хлебнікова, О.Щолокова та ін. Спрямованим вектором цієї проблеми стали праці Ю.Алієва, В.Дряпіки, О.Олексюк, О.Ростовського, О.Рудницької та ін. Серед джерел з історії

мистецтвознавства багатством подробиць з історії театру вирізняються публікації А.Горбова, А.Єршової, Я.Ісаєвича, М.Кедрова, Г.Побережної, В.Шульгіної та ін. Окремі аспекти театральної педагогіки вивчали К.Арбузов, А.Афанасьєв, О.Клековкін, О.Комаровська та інші.

Проте вітчизняній науці не вдалося вирішити низку суперечливих питань з теорії і практики педагогіки. Так, майже не розкрито проблему створення психолого-педагогічних умов розвитку дитячих музично-театральних студій через недостатність обґрунтування цілісності системи взаємодії школи і позашкільного закладу у дозвілєвій діяльності.

Зростання соціального значення проблеми, її недостатня теоретична і методична розробленість, а також потреби практики зумовили вибір теми дослідження: **“Методика формування естетичних орієнтацій підлітків засобами дитячого музичного театру-студії”**.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до основних напрямів досліджень, передбачених планами наукової роботи Київського національного університету культури і мистецтв.

Тему дисертації затверджено Головною вченою радою Київського національного університету культури і мистецтв (протокол №5 від 19 червня 2005р.) і Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології АПН України (протокол № 118 від 23.11.2006 р.).

Мета дослідження: розробити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити методику, яка забезпечить високий рівень сформованості естетичних орієнтацій підлітків засобами дитячого музичного театру-студії.

Завдання дослідження:

1. Визначити поняття „естетичні орієнтації” в науковій літературі.
2. Розкрити зміст і структуру поняття „естетичні орієнтації ” підлітків.
3. Обґрунтувати освітньо-виховні функції дитячого музичного театру-студії.
4. Виявити психолого-педагогічні умови формування естетичних орієнтацій підлітків засобами дитячого музичного театру-студії.
5. Виокремити критерії та рівні сформованості естетичних орієнтацій підлітків засобами дитячого музичного театру-студії.
6. Розробити й експериментально перевірити методику формування естетичних орієнтацій підлітків засобами дитячого музичного театру-студії.

Об’єкт дослідження - процес музично-естетичного виховання підлітків у системі позашкільної освіти.

Предмет дослідження – методика формування естетичних орієнтацій підлітків у дитячому музичному театрі-студії.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз філософської, психолого-педагогічної, музично-наукової і методичної літератури з досліджуваної проблеми, узагальнення теоретичних та експериментальних даних, зіставлення, класифікація, систематизація, порівняння); емпіричні: спостереження, опитування, анкетування, бесіди, творчі завдання, експертні оцінки і самооцінки, педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний); математичні (математично-статистична та графічна обробка експериментальних даних).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: *вперше* в умовах діяльності позашкільних закладів формування естетичних орієнтацій розглянуто в загальному контексті життєдіяльності підлітків, у взаємозв'язку їхнього навчального та дозвілєвого часу з погляду послідовності і системності виховного процесу; *уточнено* функції та можливості дитячого музичного театру-студії, сутність поняття „музична вистава”, що поглиблює розуміння процесу формування естетичних орієнтацій підлітків; *конкретизовано* зміст, форми і методи організації дитячого музичного театру-студії; *обґрунтовано* педагогічні умови та засоби формування естетичних орієнтацій підлітків (структурування змісту дисциплін естетичного циклу на засадах взаємозв'язку видів мистецтв, варіативність організаційно-творчих форм літературно-музичної діяльності та ін.); *дістали подальшого розвитку* структурні компоненти, критерії та рівні сформованості, естетичних орієнтацій підлітків засобами дитячого музичного театру-студії, запропоновано та впроваджено у практику позашкільних закладів розроблений автором навчальний, репертуарний та методичний матеріал.

Практичне значення одержаних результатів полягає у виявленні шляхів і засобів активізації формування естетичних орієнтацій підлітків; визначенні умов організації колективного та індивідуального навчання; узагальненні й поширенні досвіду роботи щодо організації і проведення Всеукраїнських культурно-просвітніх заходів, які стосуються проблем музичних театрів-студій, розробки науково обґрунтованого методичного забезпечення діяльності дитячого музичного театру-студії. Результати дослідження можуть бути використані у навчально-виховному процесі дитячих музичних театрів-студій, застосовуватися при написанні методичних рекомендацій, положень, концепцій, сценаріїв, посібників щодо удосконалення фахової та професійної підготовки педагогічних працівників шкіл та позашкільних закладів

Апробація результатів дисертації здійснювалася шляхом доповідей на Міжнародних науково-практичних конференціях: „Україна в системі духовних, економічних та політичних координат глобалізованого світу” (Київ, 2005), „Мова і культура” (Київ, 2005), „Сучасне мистецтво - нові території” (Київ, 2005), „Жінки в науці та освіті - минуле, сучасне, майбутнє ” (Київ, 2005), „Теоретичні та методичні засади неперервної мистецької освіти” (Київ, 2005, 2006), Всеукраїнських конференціях: ”Національна система виховання: досвід та перспективи вдосконалення” (Чернігів, 1999), ”Професійно-художня освіта України” (Черкаси, 2003), „Мистецька освіта та мистецтво освіти в контексті формування сталого суспільства”, ”Проблеми і перспективи розвитку початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів як ланки безперервної музичної освіти ” (Київ, 2005), ”Мистецька освіта як чинник людиностановлення” (Тернопіль, 2006),” (Київ, 2005), на наукових читаннях, присвячених пам'яті О.Рудницької (Київ, 2005-2007) та під час проведення Всеукраїнських фестивалів: „Українське бельканто запрошує ”(Донецьк, 1999-2001) „Таланти твої, Україно” (Одеса, 1999- 2001), ”Батьківські пороги”, „Співає родина” (Чернівці, 1999-2002), „Хорова асамблея”(Київ,1998, Вінниця,1999, Чернігів, 2000, Мелітополь, 2001,Тернопіль, 2002), конкурсів юних драматургів „Вірино” (Київ, 1999), літераторів „Село моє, для мене ти єдине”(Київ,

2000-2003), музично-літературного віче „Собори наших душ” (Київ, 1999, Дніпропетровськ, 2001).

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки дисертації викладено в десяти одноосібних публікаціях, з них чотири у фахових виданнях.

База дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалася у 1999-2006 рр. на базі музично-театральної студії „Барвінок” Центру дитячої та юнацької творчості Дніпровського району м. Києва, музично-театральної студії „Казковий світ” Будинку культури Деснянського району м. Києва, театру-студії Обласного центру творчості дітей і молоді ”Юність Буковини” м. Чернівців, Чернівецької філії Інституту інноваційних технологій змісту освіти Міністерства освіти і науки України, музичного театру-студії „Ерміта” міського Палацу дитячої та юнацької творчості м. Одеси.

Дослідженням було охоплено 414 осіб, з них: 309 підлітків – вихованці музичних театрів-студій, 34 - керівники, 61 - батьки,

Структура дисертації Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (249 найменувань) і 18 додатків. Загальний обсяг дисертаційного дослідження –198 сторінок, з них –160 основного тексту. Дисертація містить 18 таблиць, 12 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, визначено мету, об’єкт, предмет, завдання, методи дослідження. Розкрито наукову новизну, наведено дані про апробацію, відображено практичне значення дисертації.

У **першому розділі „Теоретичні основи формування естетичних орієнтацій підлітків”** визначаються філософські та педагогічні засади проблеми, уточнюється поняття “естетичні орієнтації”, розглядається зміст та структура формування естетичних орієнтацій підлітків, обґрунтовуються специфічні особливості педагогічного процесу в дитячому музичному театрі-студії.

Проблему естетичних орієнтацій висвітлено у численних наукових працях з філософії, соціології, психології, педагогіки, культурології, у яких подаються різноаспектні визначення й трактування цього поняття. Аналіз наукових концепцій в історичному ракурсі свідчить про значущість цієї проблеми і дає змогу простежити еволюцію розвитку естетичних орієнтацій. Історична цінність цього розвитку полягає у проголошенні нового культурно-освітнього простору, який має бути сконцентрований на умовах формування основ духовної культури підлітків. Перегляд усталеної позиції дав змогу зосередитися на потребі пробудження творчого потенціалу та життєвої активності підлітків. З огляду на це ми визначили сутність природи естетичних орієнтацій підлітків, особистісно спрямовану на естетизацію власних потреб.

Це дало підстави стверджувати, що вироблення еталонів цінностей, емоційне оцінювання їх з точки зору мистецтва розширюють власний досвід та світогляд підлітків, а художні емоції дають змогу усвідомити цінність явища або дії, що сприяють їхньому емоційно-ціннісному самовизначенню. У цій якості естетичні орієнтації вивчає психологічна наука, зокрема психологія особистості.

У контексті теоретичного дослідження було використано положення В.Сухомлинського про те, що мета формування естетичних орієнтацій полягає в тому, щоб пробудити у підлітків “життя людської душі”, навчити володіти своїми почуттями та емоціями. На підставі здійсненого аналізу ми дійшли висновку, що *естетичні орієнтації – це цілісне функціональне утворення, яке спрямовує та наближує особистість до досконалості, довершеності; включає уявлення про естетичний ідеал, втілює потребу в гармонії та Красі, що є нормою і стимулом творчості*. Розвиток естетичних орієнтацій готує підлітків до вибіркової оцінної художньо-творчої діяльності, яка дає змогу усвідомити їхні естетичні потреби, смакові установки, інтереси, розширити художньо-естетичний кругозір, що констатує своєрідне переломлення у підлітковій свідомості естетико-філософських та мистецьких пріоритетів.

Підлітковий вік є найбільш сприятливим для формування естетичних орієнтацій. На цьому етапі у підлітків формується картина світу і визначається особистісна позиція усвідомленого “Я”. Крім того, фізіолого-психологічна специфіка розвитку особистості у підлітковому віці визначається процесами акселерації. Домінуюче і вирішальне значення духовності у розвитку ціннісної системи підлітків потребує особистісно-зорієнтованого виховання, що дає змогу забезпечити випереджаюче формування естетичних орієнтацій, спрямованих на розвиток загальної культури, опанування цінностями мистецтва. З урахуванням цих положень у дисертації визначено структурні компоненти естетичних орієнтацій у підлітків, а саме: когнітивно-пізнавальний, емоційно-емпатійний, діяльнісно-творчий.

Функцією **когнітивно-пізнавального** компонента є створення теоретичного підґрунтя для естетичного розвитку підлітків, осмислення, пізнання і розширення інформації, загальної обізнаності у царині музики і театру. Вихідними даними цього компонента є знаходження нових знань про якості, властивості і закономірності музичного виконавства й акторської майстерності як естетичної цінності. Когнітивно-пізнавальний компонент сприяє практичному вирішенню виконавських завдань підлітків у процесі засвоєння змісту та засобів музично-театральної діяльності, надає їм певної стабільності, впевненості в своїх знаннях, вмінні оперувати ними.

Емоційно-емпатійний компонент спрямований на розвиток емоційної чутливості, естетичної насолоди, естетичного смаку; зумовлює здатність підлітків до емоційного відгуку на переживання інших, та необхідність відкриття власного внутрішнього світу. Емпатійні ознаки свідчать про виняткове значення цієї якості у розвитку підлітків у музичному театрі-студії, оскільки вона визначає педагогічну культуру керівника, а саме: чуйність, доброзичливість, толерантність, емоційну витриманість, тактовність, довірливе та делікатне взаємне спілкування. Емоційні та емпатійні прояви естетичного переживання впливають на процеси музично-театральної діяльності, розкривають глибину естетичних почуттів. Для створення творчого середовища емоційно-емпатійний компонент виконує функції комунікації, фіксації різноманітних естетичних вражень та естетичних потреб.

Діяльнісно-творчий компонент включає готовність підлітків до естетичної діяльності, що дає змогу осмислити її в руслі апробованого естетичного середовища, визначає духовно-моральний рівень художніх цінностей підлітка, які виступають як

світоглядна орієнтація моральної свідомості. Оптимальна організація творчої діяльності, що реалізується в музичному театрі-студії, передбачає: активізацію естетичної думки підлітків, наявність умінь, необхідних ведучим жанру конференсу, вміння переконувати, пропагувати, закликати, дотримуватися взаємодії логіки і почуттів, пробуджувати інтерес до активної виконавської музично-театральної діяльності.

Результати аналізу практичної діяльності дитячих музичних театрів-студій свідчать, що пріоритетну роль у формуванні естетичних орієнтацій підлітків відіграє педагогічний процес, внаслідок якого накопичуються розумові, моральні, фізичні та художні якості. Художньо-творча діяльність підлітків розглядається нами як виконавський аспект, що забезпечує готовність підлітків до усвідомлення музично-сценічної дії, розуміння і осмислення образу. З цією метою ми визначили вміння, якими можуть оволодіти вихованці дитячого музичного театру-студії, а саме: створення портретних характеристик на основі вистави, з'ясування їхнього значення відповідно до авторського задуму, розгортання змісту образів. Успішність оволодіння цими вміннями залежить від фахової компетентності керівника музичного театру-студії, який критично оцінює матеріал, зміст, формує у підлітків вміння інтерпретувати художні твори. З аналізу компонентів, які входять до структури педагогічного процесу, випливає, що визначальна роль у цій структурі відводиться керівникові та вихованцям, усвідомленню останніми мети естетичної діяльності.

У другому розділі „Дитячий музичний театр-студія у формуванні естетичних орієнтацій підлітків” нами визначено освітньо-виховні функції дитячого музичного театру-студії, теоретично обґрунтовано можливості, засоби та педагогічні умови, які використані для втілення розробленої методики формування естетичних орієнтацій підлітків. Вона побудована на поєднанні двох аспектів: педагогічного й музично-театрального, з тим, щоб підійти до розв'язання проблеми комплексно.

У дисертації зазначається, що театр у всі часи був такою цінністю, яка мала велике моральне, культурне і громадське значення. Аналіз досвіду роботи позашкільних закладів виокремив дитячі музичні театри-студії в якісно нову цілісність, що має спільні об'єкт, мету, завдання та узгоджені дії. Оскільки специфічність музичного самодіяльного театру обумовлена належністю як до сфери освіти, так і до сфери культури, що сприяє створенню унікального ефекту взаємодії мистецтва та освіти, який розкривається у музичних театрах-студіях, орієнтованих не тільки на активізацію художньої діяльності вихованців, а й на ранню професіоналізацію.

Нами доведено, що музичний театр-студія – дитяче творче самодіяльне об'єднання, в якому істотно важливе місце належить музиці (вокальній або інструментальній), котра окреслює структуру твору, посилює художній образ сценічної дії, передає емоційно-почуттєвий зміст, закріплює позитивний емоційний досвід. Головними особливостями музичного театру-студії є: музично-мовний стиль, художня діяльність, колективні творчі методи. Поєднання різножанрових, різностильових художніх елементів музично-театральної діяльності веде до цільової злагодженості. Музичний театр-студія дає підліткам можливість обрати жанр

діяльності, в якому вони зможуть проявити творчу активність, розвинути комунікативні здібності, психічні функції.

Відповідно до логіки дослідження історичного контексту становлення музичного театру-студії та специфіки підліткової творчості, нами було визначено домінуючі освітньо-виховні функції, які сприяють організації і поєднанню знань, заохоченню творчості, забезпечують самовизначення особистості, створюють умови для її самореалізації, стимулювання інтересу, ціннісного підходу до культурних надбань, виховання почуттів та формуванню вмінь і навичок колективної художньо-творчої діяльності.

До них належать: *естетична* (формування естетичної мети, як вимоги довершеності, виразності; естетичне ставлення до театральної справи, що розкриває творчі здібності підлітків і прискорює їхній загальний розвиток); *соціально-виховна* (створення колективу, формування потреби виконувати все якнайкраще, вміння протистояти негативним соціальним впливам); *педагогічна* (організація виховних та навчальних занять, формування світогляду, емоційно-оціннісного ставлення стосовно мистецтва); *ціннісно-змістовна* (залучення підлітків до культурного середовища, формування досвіду сценічної діяльності та виконавської майстерності); *художньо-творча* (максимальне розкриття творчих здібностей, особистісних якостей, які дають змогу створювати образ).

У розділі зазначається, що реалізація музично-театральної дії досягається такими засобами: *жанрово-культурологічними* (класика, сучасний мюзикл, фольклорний та естрадний напрямок, вибір творів з урахуванням психофізичних можливостей підлітків, розширення світогляду); *комунікативно-пізнавальними* (стиль спілкування, викладання, мовленнєве середовище, наявність творчих груп серед керівників, підлітків, батьків, пізнавальна інформація, інтелектуальна сфера, компетенція в галузі культури, досвід творчої діяльності, впевненість, оригінальність розкриття сценічного образу); *художньо-візуальними* (музика, слово, художнє оформлення, світло, діапозитиви, пантоміма, мізансцена, хореографія).

У дисертації обґрунтовано педагогічні умови формування естетичних орієнтацій підлітків засобами дитячого музичного театру-студії.

До основних умов належить *орієнтація діяльності керівників музичного театру-студії на теорію і практику гуманістичного виховання*. Найбільш важливими для нашого дослідження є ідеї визнання самоцінності дитинства, толерантного діалогу керівників і підлітків, який побудовано на безумовному педагогічному прийнятті вихованців, збереженні їхньої індивідуальності, існуванні атмосфери взаємодопомоги та поваги. Ці ідеї реалізуються за рахунок створення максимально сприятливого психологічного клімату в колективі з метою самовизначення кожного підлітка. Гуманізація у музичному театрі-студії забезпечує емоційну стабільність культурного життя вихованців, різнобічність художньо-творчої діяльності, розвиток естетичних нахилів та успішність їхньої реалізації, що гарантує формування естетичних орієнтацій підлітків засобами музичного театру-студії.

Наступною умовою є *створення системи студійних занять у музично-сценічній роботі*. Студійні форми роботи дозволяють створити культурно-освітню взаємодію підлітків і керівників, забезпечити передачу творчого досвіду в колективі, передачу

культурних традицій і естетичних цінностей, які існують у музичному театрі-студії. Однією з універсальних форм у театрі-студії є драматизація та інсценізація, що налаштовує підлітків на засвоєння навчального матеріалу. З цією метою у театральній дії використовують в органічній єдності музику, пантоміму, слово, декорації, хореографію, як метод доповнення. Ці форми сприяють переведенню мистецького твору у сценічне дійство, включаючи естетичні здібності, що слугують формуванню естетичних орієнтацій підлітків. Різнобічний зміст театральної діяльності (тематика навчальних занять, репертуар, варіативність форм і методів роботи), створюють базу для засвоєння широкого спектру рольової взаємодії.

Забезпечення інтеграції різних видів художньо-творчої діяльності при постановці музичного дійства. Завдяки цій умові створюються можливості індивідуального прояву підлітків у виборі видів художньо-творчої діяльності. Навчально-виховний процес у музичному театрі-студії, побудований на синтезі мистецтв, створює міцну базу для більш свідомого засвоєння матеріалу, забезпечує появу нових властивостей емоційно-інтелектуальної сфери підлітків; впливає на динаміку індивідуальних естетичних інтересів, визначенні позитивної самооцінки, вмінні підлітків орієнтуватися в культурному просторі, здатності до свідомого, обґрунтованого вибору діяльності, що дає змогу забезпечити формування естетичних орієнтацій засобами музичного театру-студії.

У третьому розділі „Експериментальне дослідження формування естетичних орієнтацій підлітків засобами дитячого музичного театру-студії” обґрунтовується методика діагностування рівнів сформованості естетичних орієнтацій підлітків засобами дитячого музичного театру-студії.

Окреслені вище теоретичні положення було покладено в основу експериментальної методики формування естетичних орієнтацій підлітків засобами дитячого музичного театру-студії, спрямованої на реалізацію психолого-педагогічних умов. Урахування наукових положень, розглянутих у дисертації, зумовило обґрунтування критеріїв та показників рівнів сформованості естетичних орієнтацій. Згідно із змістовною структурою досліджуваного феномена, було визначено такі критерії:

1) *когнітивно-пізнавальний*, який визначає ступінь сформованості пізнавального інтересу підлітків, запам'ятовування значної кількості необхідних знань з музики, літератури, театру, спроможність до аналізу, синтезу, узагальнення і порівняння; 2) *емоційно-емпатійний*, який коригує міру власних емоційних вражень, переживань, що сприяють розвитку емпатійних реакцій та засвідчують виняткове значення педагогічної культури керівника колективу; 3) *діяльнісно-творчий*, котрий ґрунтується на індивідуально-особистісному підході, визначає ступінь творчого переосмислення результатів естетичного сприймання на конкретному розумінні завдань, відповідальності та виконавської активності під час роботи над роллю, бажанні підлітків включатися в активну художньо-творчу діяльність).

Констатувальним експериментом було охоплено респондентів трьох категорій (підлітки – 309 осіб, керівники – 34 особи, батьки – 61 особа). Під час констатувального експерименту застосовувалися методи науково-педагогічного дослідження: бесіда, лекція, індивідуальне письмове анкетування, творчі роботи,

вільні інтерв'ю з респондентами, збір та аналіз інформації щодо діяльності музичних театрів-студій, ознайомлення з навчальними та репертуарними планами, педагогічне спостереження, проведення семінарів, конференцій. Це дало змогу вивчити пріоритети підлітків у виборі занять та специфіку їхніх потреб та інтересів у сфері дозвілля. В результаті діагностувальної дослідно-експериментальної роботи було встановлено рівні сформованості естетичних орієнтацій підлітків засобами дитячого музичного театру-студії.

Високий рівень (15,58%) від загальної кількості учасників експерименту пов'язаний із формуванням у підлітків певних естетичних знань, естетичної освіченості, вмінням аналізувати художні твори, обґрунтовувати свої думки. Підлітки з високим рівнем інтелекту впевнені в своїх знаннях, їм властива внутрішня свобода, працездатність, нестандартність судження, вони свідомо витрачають час на систематичні репетиції, активно включаються до творчої дії, проявляючи інтерес до всього нового та незвичайного.

Середній рівень (38,74%), властивий підліткам, які здобувають знання тільки з окремих дисциплін, що дають мінімум певних навичок, потрібних для виступів. Вони здатні до емоційного співпереживання, творчої інтерпретації музичних образів, самооцінки себе у світі музики та театру. Виконання певних завдань відзначається нечітким розумінням характерних засобів виразності, художньо-образного змісту твору, що свідчить про недостатню сформованість спеціальних знань, практичних умінь і навичок.

Для підлітків з *низьким* рівнем (45,68%) сформованості естетичних орієнтацій характерним є відсутність предметних здібностей, що веде до відставання у навчанні, безсистемності в оволодінні спеціальними знаннями; нестійкий інтерес до художньої творчості, пасивне ставлення до репетицій, виступів; невизначеність у видах діяльності, обмежене спілкування з колективом, замкнутість; їм не притаманні фантазія, образні уявлення, розкриття власної позиції.

Кількісний та якісний аналіз узагальнення результатів констатувального експерименту показав, що: 1) у існуючих двох групах високого і середнього рівнів підлітків домінуючою є естетична діяльність, у результаті якої вони набувають навичок хорового, ансамблевого та сольного співів, готують тематичні вистави, сюжетні танці тощо; 2) підлітки, що засвоїли певну суму знань, припускають помилки у термінології, не завжди вдало виконують творчі завдання, не організовані на репетиціях; 3) низький рівень сформованості спостерігався у підлітків, які мають не розвинену інтелектуальну сферу та обмежений світогляд.

Формувальний експеримент здійснювався на базі музичного театру-студії „Барвінок” Центру дитячої та юнацької творчості Дніпровського району та музичного театру-студії „Казковий світ” Будинку культури Деснянського району м. Києва. В експерименті взяли участь 21 підліток експериментальної та 21 підліток контрольної груп.

Метою формувального експерименту було: простежити за механізмом формування естетичних орієнтацій внаслідок індивідуальної, групової та колективної діяльності підлітків у музичному театрі-студії; визначити етапи формування естетичних орієнтацій підлітків відповідно до педагогічних умов; опосередковано підтвердити ефективність впровадженої організаційно-методичної системи. Для

педагогічного керівництва процесом формування естетичних орієнтацій підлітків було апробовано та розроблено методи, на основі яких здійснювалася реалізація поставлених завдань формувального експерименту, що мав два етапи.

Основне завдання *першого етапу* полягало у стимулюванні розвитку естетичної сфери свідомості підлітків. Для розв'язання завдання було розроблено і класифіковано 3 групи методів для індивідуальних, групових та колективних форм роботи. До першої групи ми віднесли методи, які спрямовані на естетичну освіту, зосередження уваги на окремих ознаках досконалості, закріпленні їхніх образів оцінними словами та фразами: метод незакінчених літературних творів, композиції; підвищення культури мислення; розширення естетичної свідомості. Ефективність першої групи методів полягає у самостійному аналізі твору, уважному ставленні підлітків до композиційної форми, розумінні художньої логіки в русі сюжету, володінні образними засобами, технікою мови та необхідними термінами, вивченні мотивів створення конкретного мистецького твору, визначенні естетичного ставлення до подій, персонажів, фактів тощо. Друга група методів дала можливість дискутувати підліткам, які дотримувались протилежних точок зору і в процесі цієї діяльності уточнювали, поліпшували власне сприймання і оцінні критерії: переконання, схвалення, навчальні дискусії, диспути, ситуації творчих „суперечок”. Ці методи значно активізували навчальний процес у музичному театрі-студії, відкрили шлях для отримання нової культурної інформації щодо формування естетичних орієнтацій через уміння спілкуватися з аудиторією, долати негативні емоційні впливи, дотримуватися чіткої власної думки, визначати естетичні відтінки настрою під час обговорення певної ігрової ситуації, емоційно передавати зміст, пропонувати нестандартні ідеї, визначати перспективи подальшої художньо-творчої діяльності у музичному театрі-студії. Третя група методів спрямована на художньо-творчу діяльність підлітків у музичному театрі-студії. Для цього нами були застосовані такі методи: організації естетичної життєдіяльності, стимулювання культурної поведінки, творчі змагання, заохочення. Завданням даних методів було: забезпечити ціннісну спрямованість генеральних репетицій та концертних виступів, підвищити життєрадісність, почуття урочистості, стимулювати творчу активність. Виконання цих завдань вимагало певного контролю, обліку динаміки руху набутих умінь. Тому ми пропонували вихованцям разом з керівниками музичних театрів-студій здійснювати літературно-музичний аналіз твору, коректувати образи, створювати сценарії, визначати види і мету сценічної діяльності. У даному випадку домінувала виконавська майстерність підлітків, тому що кожен з них виступав дійовою особою. Узгодження таких форм роботи сприяли створенню творчої групи лідерів у музичному театрі-студії.

Контрольний зріз після першого етапу формувального експерименту за всіма показниками зафіксував перехід частини підлітків (19,05%) з групи низького рівня сформованості естетичних орієнтацій до групи із середнім рівнем. В результаті чого тепер ця група становила 26, 63%. Високий рівень при цьому становив у 33,33% підлітків, решта (40,04%) мали середній рівень сформованості естетичних орієнтацій. В той же час у контрольній групі змін у розподілі не зафіксовано.

Другий етап формування естетичних орієнтацій підлітків спрямовувався на удосконалення процесу формування естетичних орієнтацій підлітків у

музично-сценічній дії. Досягнення мети та розв'язання завдань цього етапу здійснювалося на основі методів імпровізації, мовно-хорового виконання, багатоголосного читання, перевтілення, зображувальної, ігрової діяльності, художньої розповіді, вправ і етюдів, вільного малювання образів, організації виставок, які було спрямовано на усвідомлення підлітками єдності технічного та естетичного аспектів. Для реалізації цих методів ми обирали музичні казки, вокальні, музичні та художні твори, як досвідчених так і юних композиторів, вірші, скоромовки, рольові ігри, які формують образно-емоційну виразність. Особливу увагу ми зосередили на методі імпровізації, оскільки завдяки йому створюється художньо-цілісний музичний образ, який відтворює процес співтворчості виконавця і автора. Творча діяльність підлітків при виконанні творів дозволяла простежити і скоригувати естетичні знання, інтонаційну виразність, емоційність, постановку і рухливість голосу. Це свідчить про зв'язок між артистичними вміннями вихованців та набутими знаннями у музичному театрі-студії. Підвищенню рівня компетентності керівників музичного театру-студії сприяли організовані нами семінари-практикуми, лекції, творчі зустрічі, майстер-класи, фестивалі, конкурси, інше.

Зіставлення результатів початкового і кінцевого рівнів в експериментальній та контрольних групах дає змогу простежити значне збільшення кількості підлітків з високим рівнем сформованості естетичних орієнтацій у порівнянні з зменшенням показників середнього рівня та досить вагомого зниження кількості підлітків з низьким рівнем. Позитивна динаміка в експериментальній групі свідчить про стійкість отриманих результатів впливу впроваджених нами методик. Динаміку змін рівнів сформованості естетичних орієнтацій засобами дитячого музичного театру-студії відображено в наступній таблиці.

Таблиця 1

Рівні сформованості естетичних орієнтацій підлітків і динаміка їхнього розподілу за рівнями сформованості відповідних зрізів

Зріз	Група	Рівень сформованості					
		високий		середній		низький	
		%	кількість	%	кількість	%	кількість
Початковий	ЕГ	0	0	71,43	15	28,57	6
	КГ	9,52	2	61,90	13	28,57	6
Після 1-го етапу	ЕГ	0	0	85,71	18	14,29	3
	КГ	9,52	2	61,90	13	28,57	6
Після 2-го етапу	ЕГ	19,05	4	76,19	16	4,76	1
	КГ	14,29	3	61,90	13	23,81	5
Заключний	ЕГ	47,62	10	47,62	10	4,76	1
	КГ	19,05	4	61,90	13	19,05	4

Аналіз здобутих даних доводить, що відносна частота появи високих оцінок в експериментальній групі є вищою, ніж у контрольній, а низьких - значно нижчою. Отже, порівняння отриманих даних в експериментальній та контрольних групах

свідчать про ефективність запропонованої методики формування естетичних орієнтацій підлітків засобами дитячого музичного театру-студії.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і розв'язання проблеми формування естетичних орієнтацій підлітків засобами дитячого музичного театру-студії. Це виявляється у педагогічному обґрунтуванні його змісту і структурних компонентах, визначенні педагогічних умов, встановленні критеріїв та рівнів сформованості естетичних орієнтацій підлітків у музичному театрі-студії. Результати дослідження підтвердили ефективність запропонованої методики і дали змогу зробити певні висновки.

1. Аналіз наукової літератури засвідчив: естетичні орієнтації розглядаються як цілісне функціональне утворення, яке спрямовує та наближує особистість до досконалості, довершеності; включає уявлення про естетичний ідеал, втілює потребу в гармонії та Красі, що є нормою і стимулом творчості.

2. Доведено, що сутність естетичних орієнтацій підлітків полягає в особистісній спрямованості на естетизацію власних потреб. Естетичні орієнтації характеризуються пізнавальною потребою, виявом інтелектуальної ініціативи, розумовою активністю, творчими здібностями, можливістю оволодіти цінностями світової культури. Визначено структуру естетичних орієнтацій, яка складається з когнітивно-пізнавального, емоційно-емпатійного та діяльнісно-творчого компонентів, взаємозалежність і взаємовплив яких передбачає поєднання зусиль для здобуття найбільшого результату у формуванні естетичних орієнтацій підлітків.

3. Виявлено, що ефективність формування естетичних орієнтацій забезпечується такими освітньо-виховними функціями: естетичною, соціально-виховною, педагогічною, ціннісно-змістовною, художньо-творчою. Ці функції посилюють дієвість дитячого музичного театру-студії; сприяють розв'язанню проблеми комплексного впливу синтезу мистецтв; активізують творчо-пошукову діяльність підлітків, що істотно впливає на їхню увагу і зацікавленість певною інформацією; встановлюють наступність організаційного і змістового планів розвитку навчальної діяльності в музичному театрі-студії.

4. Проаналізовано педагогічні умови формування естетичних орієнтацій підлітків засобами дитячого музичного театру-студії. Серед них запропоновано такі: орієнтація діяльності керівників музичного театру-студії на теорію і практику гуманістичного виховання, створення системи студійних занять у музично-сценічній роботі; забезпечення інтеграції різних видів художньо-творчої діяльності при постановці музичної вистави. У дослідженні визначено засоби формування естетичних орієнтацій підлітків: жанрово-культурологічний, комунікативно-пізнавальний і художньо-візуальний.

5. Критеріями сформованості естетичних орієнтацій підлітків засобами дитячого музичного театру-студії визначено: когнітивно-пізнавальний; емоційно-емпатійний; діяльнісно-творчий. Кількісний та якісний аналіз матеріалів

діагностики формування естетичних орієнтацій підлітків виявив, що: серед підлітків існує три групи, які відповідають визначеним у дослідженні рівням сформованості естетичних орієнтацій; значна кількість підлітків прагне до різноманітного відображення властивостей і якостей запропонованого матеріалу, використовують упорядкований засіб поєднання елементів музичного, поетичного тексту в цілісну систему, усвідомлюють змістові й операційні моменти діяльності, орієнтуються на їхній взаємозв'язок; підліткам через брак освіченості, не вистачає ерудованості, правильної оцінки емоційно-естетичних вражень, вони не здатні глибоко сприймати образи; низький рівень сформованості естетичних орієнтацій свідчить і про низький рівень загального розвитку підлітків. Чисельність саме останньої групи підлітків потребує особливої педагогічної уваги.

6. Розроблено та експериментально перевірено методику формування естетичних орієнтацій підлітків засобами дитячого музичного театру-студії. Вона передбачала включення підлітків в індивідуальні, групові та колективні форми роботи, використання системи спеціальних творчих завдань, ігор, що їх впроваджували у творчу діяльність (репетиції, виступи), створення ситуацій успіху через залучення вихованців до сценічної діяльності. Отримані в ході експериментального дослідження дані про основні параметри формування естетичних орієнтацій підлітків засвідчують якісні зміни в рівнях сформованості. Це відображено у рефлексивних процесах, вивчення яких дає змогу визначити індивідуальні якості вихованців, здатність до творчого спілкування з музичними образами, ступінь володіння виражально-смісловими значеннями та орієнтацію на переосмислення власного „Я” під впливом музики.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми. Подальшого наукового вивчення потребують питання стосовно вироблення інших підходів до відбору змісту і методики організації театральної діяльності в підлітковому середовищі, з'ясування педагогічного впливу у музично-театральній сфері, розкриття функціональних можливостей музичного театру-студії.

Основні результати дослідження відображено у таких публікаціях автора:

1. Лавриш І.М. Циркове самодіяльне мистецтво як засіб естетичного виховання учнівської молоді //Професійно-художня освіта України: Збірник наукових праць.-К.:Черкаси: Черкаський ЦНТЕ1, 2003.- Вип. 11.- С. 247-252.

2. Лавриш І.М. Українознавчий аспект у формуванні морально-етичних цінностей засобами циркового мистецтва //Збірник наукових праць науково-дослідного інституту українознавства. - К.: Фоліант, 2005.- Т. У1.- С. 120-127.

3. Лавриш І.М. Особливості літературного мовлення в українському цирковому мистецтві //Мова і культура.- К.,- 2006.- Вип. 8 - Т. 3 - Ч. 1.- С. 283-286.

4. Лавриш І.М. Реалізація духовного потенціалу дитячих оперних студій у вирішенні завдань забезпечення процесу формування естетичних орієнтацій підлітків //Теоретичні та методичні засади неперервної мистецької освіти: Зб. матеріалів наук.-метод. семінару.- Чернівці: Зелена Буковина, 2006.- С. 95-97.

5. Лавриш І.М. Виховний потенціал дитячого музичного театру-студії //Наук. записки Терноп. нац. пед. ун-ту. Серія: Педагогіка.- 2006.- № 5.- С. 77-81.
6. Лавриш І.М. Музичний спектакль у формуванні емоційно-емпатійного компонента естетичних орієнтацій підлітків //Матеріали міжнар. наук.- практ. конференції, присвяченої пам'яті О.Рудницької.- К., 2006.- С. 125-127.
7. Лавриш І.М. Педагогічний процес, його визначення та особливості у гуртках художньої самодіяльності, будинків культури //Проблеми і перспективи розвитку початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів як ланки безперервної музичної освіти: Матеріали наук.-метод. конференції (Київ. 21-22 березня 2005).- К., 2005.- С. 20-22.
8. Лавриш І.М. Структурні компоненти естетичних орієнтацій підлітків. Нові теорії // Матеріали міжнар. наук. - практ. конференції. - К.: Ейдос, 2005.- С.77-80.
9. Лавриш І.М. Процес формування естетичних орієнтацій підлітків засобами мистецької діяльності //Мистецька освіта та мистецтво освіти в контексті формування сталого суспільства: Зб. матеріалів Всеукр. наук.- практ. конференції (Київ, 12-13 травня 2005).- К., 2005.- Ч. 1.- С. 235-238.
10. Лавриш І.М. Естетичні орієнтації підлітків в сучасному гуманітарному просторі //Україна в системі духовних, економічних та політичних координат глобалізованого світу: Матеріали міжнар.наук.- практ. конференції.- К.,2005.- С. 35-38.

АНОТАЦІЇ

Лавриш І.М. Методика формування естетичних орієнтацій підлітків засобами дитячого музичного театру-студії.-Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02-теорія та методика навчання музики. - Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2008.

Основу дисертації становить наукове обґрунтування методики формування естетичних орієнтацій підлітків засобами дитячого музичного театру-студії.

У процесі дослідження визначено сутність поняття „естетичні орієнтації”, обґрунтовано зміст і структуру, особливості педагогічного процесу, уточнено поняття „музична вистава”, з’ясовано критерії та встановлено рівні сформованості естетичних орієнтацій підлітків. Досліджено педагогічний процес, умови і засоби формування естетичних орієнтацій. Розроблено та експериментально перевірено методику формування естетичних орієнтацій підлітків засобами дитячого музичного театру-студії. Науково обґрунтовані результати дослідно-експериментальної діяльності дають змогу підвищити рівень навчально-виховної роботи дитячого музичного театру-студії в позашкільних закладах.

Ключові слова: естетичні орієнтації, музичне та театральне мистецтво, музична вистава, підлітки-актори, педагогічний процес, засоби і умови.

Лавриш И.М. Методика формирования эстетических ориентаций подростков посредством детского музыкального театра-студии. -Рукопись. Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02-теория и методика обучения музыке. - Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова Киев, 2008.

Диссертация посвящена проблеме формирования эстетических ориентаций подростков посредством детского музыкального театра-студии. Представлен аналитический обзор философской, психологической, педагогической, музыковедческой литературы, проведен научный анализ категории “эстетические ориентации”, “ценностные ориентации”, изучен педагогический опыт внешкольных учреждений по данной проблеме, раскрыт педагогический процесс эстетических ориентаций, научно обоснована многогранность функционирования детского музыкального театра-студии, определена роль музыкального спектакля в формировании эстетических ориентаций.

Понятие “эстетические ориентации” рассматривается как целостное функциональное образование, которое направляет и приближает личность к совершенству, Красоте, гармонии, концентрирует эстетические чувства и переживания личности; отражает эстетическую компетенцию, исполняя при этом прогностически-профессиональную роль в творческом становлении подростков.

В структуре эстетических ориентаций выделены следующие структурные компоненты: когнитивно-познавательный, эмоционально-эмпатичный, деятельно-творческий, проанализированы подструктурные элементы каждого. Функция когнитивно-познавательного компонента предполагает образование теоретической основы для эстетического развития мышления и знаний в музыкально-театральном жанре; эмоционально-эмпатичный компонент отображает ценностные предпочтения подростков и определяет их кругозор, развивает эмоциональную интуицию, эстетическое наслаждение, чувства; деятельно-творческий компонент составляет опору для эстетической деятельности подростков, определяет морально-духовный уровень их художественных ценностей, пробуждает интерес к активной исполнительской музыкально-театральной деятельности.

В диссертации обосновано, что эстетические ориентации подростков определяют и активизируют умственную, эмоциональную, творческую деятельность воспитанников, содействуют расширению культурологического опыта, создают условия для гармонического развития учащихся в условиях музыкального театра-студии.

Среди педагогических условий формирования эстетических ориентаций подростков выделены: ориентация деятельности руководителя музыкального театра-студии на теорию и практику гуманистического воспитания, создание системы студийных занятий в музыкально-сценической работе, обеспечение интеграции разных видов художественно-творческой деятельности в постановке музыкального действия.

Нами установлены средства, способствующие формированию эстетических ориентаций подростков: жанрово-культурологические, коммуникативно-познавательные, художественно-визуальные.

В ходе диагностирующего эксперимента разработаны критерии формирования эстетических ориентаций подростков: когнитивно-познавательный, выражающий степень музыкально-эстетической эрудиции подростков, формированием системы ценностей, норм и стереотипов, способностью удерживать в памяти определенное количество необходимых знаний в области искусства; эмоционально-эмпатичный, определяющий меру понимания результатов эмпирического опыта и предполагающий эмоционально-мотивационную устойчивость; стабильность мотивации, эмоциональные переживания; деятельно-творческий, базирующийся на индивидуально-личностном подходе, способствующий эстетически-ценностному направлению, творческому видению результатов выполненных заданий, ответственность за порученную роль.

Критерии определяли уровень музыкально-эстетической эрудиции подростков, эмоционально-мотивационную устойчивость, эстетически-ценностную направленность. В связи с этим была разработана, экспериментально апробирована и внедрена в учебно-воспитательный процесс детского музыкального театра-студии методика формирования эстетических ориентаций подростков. Она основывалась на познавательной деятельности воспитанников, на последовательном формировании знаний в области музыки, театра и литературы.

В процессе экспериментальной деятельности, одним из важнейших творческих методов, был использован метод импровизации, раскрывающий внутренние творческие возможности подростков, а также определяющий ведущую роль руководителя коллектива. В этом процессе.

Анализ данных подтверждает эффективность предлагаемой методики формирования эстетических ориентаций подростков посредством детского музыкального театра-студии, полученных в ходе экспериментального исследования на основе качественных и количественных показателей.

Ключевые слова: эстетические ориентации, музыкальное, театральное искусство, музыкальный спектакль, подростки-актеры, педагогический процесс, способы и условия.

Lavrysh I. M. Strategy of formation of esthetic juvenile orientations by means of children musical theatre workshops.

The thesis for a scientific degree of the Candidate of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.02 – Theory and Methods of Musical Education. – Kyiv National University of Culture and Art. – Kyiv, 2008.

The research is based on the scientific background of esthetic juvenile orientations strategy formation by means of children musical theatre workshops.

The essence, content and structure of “esthetic orientations” notion have been determined, the criteria and formation level of them have been indicated. The role of esthetic orientations and multifunction of them have been defined. The pedagogical process,

conditions and strategy of esthetic orientations formation have also been researched. The strategy of formation of esthetic juvenile orientations by means of children musical theatre workshops has been developed and tested. Received results have been scientifically substantiated and provide us with the opportunity to increase the level of teaching and educational strategies in children musical theatre workshops of extracurricular establishments.

Key words: esthetic orientations, musical and theatre art, musical performance, teenagers-actors, pedagogical process, measures, conditions.